

เอกสารอ่านประกอบหลักสูตรการอ่าน
โครงการเพื่อครูภาษาไทยในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
สถาบันภาษาไทยสิรินธร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4

สังเกตกลวิธีทางภาษา หาจุดประสงค์ของผู้เขียน

เราได้ศึกษาประเภทของบทอ่าน 3 ประเภทใหญ่ไปแล้วในตอนที่ 2 ซึ่งได้แก่ บทอ่านประเภทบรรยาย ประเภทแสดงความคิดเห็น และประเภทบอกขั้นตอน หรือการจำแนก/จัดกลุ่ม และได้ทราบว่าวัตถุประสงค์ของผู้เขียนมีแตกต่างกันไป เช่น เพื่ออธิบาย เพื่อบอกเล่า เพื่อบอกขั้นตอน เพื่อแสดงความคิดเห็น

โดยทั่วไปวัตถุประสงค์ของผู้เขียนก็มักจะสอดคล้องกับประเภทของบทอ่าน แต่มีได้เสมอไป ดังนั้น ผู้อ่านก็อาจจะเห็นวัตถุประสงค์ที่ได้จากการอ่านบทอ่านแตกต่างกันไปจากวัตถุประสงค์ของผู้เขียนได้ เหตุผลที่ผู้อ่านมองวัตถุประสงค์ของผู้เขียนแตกต่างกันไปนั้น เหตุผลสำคัญก็คือ ผู้อ่านไม่ได้นั่งอ่านอยู่กับผู้เขียน และไม่อาจจะล่วงรู้ความประสงค์ของผู้เขียนที่แท้จริงได้ แต่ผู้อ่านสังเกต กลวิธีทางภาษา และ กลวิธีทางการเขียน ที่ปรากฏอยู่ในบทอ่านเป็นเครื่องช่วยให้เขาเข้าใจจุดมุ่งหมายของบทเขียน ดังนั้น กลวิธีทางภาษา และ กลวิธีทางการเขียน ในบทอ่านจึงเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้ผู้อ่านซึ่งไม่รู้จักกับผู้เขียนเลย หรือไม่มีความจำเป็นที่จะต้องรู้จัก ได้เข้าใจจุดมุ่งหมายของบทเขียนได้

1. การใช้คำเชื่อมแสดงเวลาก่อนหลัง, แสดงสาเหตุ-ผล หรือแสดงจุดประสงค์ของการกระทำ

บทอ่านประเภทแรกที่เราศึกษากันมาคือ บทอ่านประเภทบรรยายเหตุการณ์ วัตถุ สิ่งของ คน หรือสถานที่ และในบทอ่านประเภทดังกล่าวนี้ ผู้เขียนอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อจะเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ เล่าลักษณะของสถานที่ หรือของคน หรืออาจจะอธิบายให้ความรู้ หรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเรื่องๆ หนึ่งของสิ่งหนึ่ง หรือผู้เขียนมีจุดประสงค์ที่ไม่ใช่เพียงบอกเล่า แต่ต้องการพรรณนาความรู้สึกของเขาด้วย เราจะมาดูกันว่า ผู้เขียนใช้วิธีทางภาษาอย่างไร จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจเหตุการณ์ หรือเห็นภาพของสิ่งนั้น ลองอ่านบทอ่านที่บรรยายชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยาและสังเกตการใช้ภาษาในบทอ่านนี้

บทอ่านที่ 1

"เจ้าพระยา" แม่น้ำสายหลักอยู่คู่คนไทยมาหลายร้อยปี เส้นทาง "ริมแม่น้ำ" มีโบราณสถานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ ไปจนถึงตลาดน้ำใกล้ชิดชุมชนริมคลอง ล้วนบ่งบอกวัฒนธรรมไทยควรค่าจะมาเยือนสักครั้ง กิจกรรมแต่เช้าตรู่ เยี่ยมชมตลาดน้ำ ชมชีวิตที่ยังใช้คลองเป็นทางสัญจร ชาวบ้านทำบุญใส่บาตรพระริมทำน้ำ เรือขนส่งผักและเตรียมมาเร่ขาย เส้นทางเริ่มต้นหนึ่งเรือเลียบเลาะเข้าคลองบางกอกน้อย เทียวตลาดน้ำตลิ่งชัน ริมคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน ชาวสวนนำผลไม้มารวมกับสินค้าท้องถิ่นนำซื้อหา เปิดขายตั้งแต่เช้าตรู่ 6 โมงถึง 5 โมงเย็น หรือจะไปตลาดน้ำคลองลัดมะยมชุมชนเก่าแก่และเป็นแหล่งช้อปปิ้งเครื่องหัตถกรรมไทย ช่วงสายแวะชมพระปรางค์วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร สัญลักษณ์ของกรุงเทพฯ ที่โดดเด่นริมฝั่งเจ้าพระยา เป็นสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 2 ที่ยังเป็นวัดเอกดำเนินงานพระราชพิธีทางชลมารคในปัจจุบัน ต่อด้วยวัดอรุณฯ ควรแวะไปสัมผัสตัวจริงยักษ์ 2 ตน คือ สหัสเดชะ ยักษ์ขาว และทศกัณฐ์ ยักษ์เขียว ที่หน้าประตูยอดซุ้มพระมงกุฎ เก็บภาพเป็นที่ระลึก วัดเปิดทุกวัน 07.30-17.30 น. หากจะขึ้นชมพระปรางค์เสียค่าธรรมเนียม 10 บาท

เราจะเห็นได้ว่า บทอ่านนี้ ผู้เขียนใช้กลวิธีการเขียนที่เล่าเรื่อง/บรรยายชุมชนริมน้ำเจ้าพระยาโดยใช้การเดินทางตลอดช่วงเช้าเป็นวิธีดำเนินเรื่อง สำหรับกลวิธีทางภาษานั้นใช้คำเชื่อมบอกเวลาคือ แต่เช้าตรู่ ช่วงสาย ใช้คำเชื่อมบอกก่อน-หลัง เช่น เริ่มต้น, ต่อด้วย คำเชื่อมเหล่านี้ ช่วยทำให้ผู้อ่านติดตามการเดินทางได้เข้าใจง่ายและไม่สับสน ทำให้มองเห็นภาพชุมชนริมน้ำเจ้าพระยาได้อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง

ลองอ่านบทอ่านเรื่อง ฟ้าแดง ซึ่งบรรยายภาพฝนและพายุ

บทอ่านที่ 2

ฟ้าแดงค่อยเปลี่ยนเป็นเทาและดำ แล้วลมก็หวดกระหน่ำมาเป็นลูก ๆ เหมือนมีมือยักษ์จับขว้างมาด้วยความเกรี้ยวกราด เสียงอื้ออึงหวือหวือครางไปทั่วทุ่ง ลมเป็นทัพหน้าบุกทะลวงปราบต้นไม้ใหญ่ น้อยหักล้มลงเกลื่อนทุ่ง ฝนเม็ดเท่าหัวแม่มือก็ตามมาติด ๆ ทั้งลูกเห็บทั้งฝนร่วงกรูดดินเหมือนแกล้งเทกรวดทรายลงมาจากฟ้า

ผู้เขียนบทอ่านนี้ใช้กลวิธีการเขียนแบบเล่าเรื่อง ใช้กลวิธีทางภาษาที่แสดงภาพพจน์ มีการใช้คำ "เปลี่ยนเป็น" ทำให้เห็นภาพของสิ่งหนึ่งก่อนที่จะกลายเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ในบทอ่านนี้ คือจากฟ้าที่มีสีแดงเปลี่ยนเป็นสีเทาและดำ และการใช้คำ ค่อย ๆ ก็ทำให้เห็นภาพการเปลี่ยนสีของฟ้าทีละนิด การใช้คำบอกลำดับเวลา เช่น "แล้ว" บอกลำดับก่อนหลัง เช่น "ทัพหน้า" "ตามมา" ทำให้เห็นเหตุการณ์ว่าอะไรเกิดก่อนและหลังตามลำดับ ฟ้าเปลี่ยนสีก่อนตามด้วยลมพายุ แล้วตามด้วยฝนที่ตกห่างเม็ดจนตกหนัก และมีลูกเห็บ

บทอ่านที่ 3

“มุก” หรือ “ไข่มุก” เป็นอัญมณีที่เกิดจากสิ่งมีชีวิต โดยเกิดจากการที่เม็ดทราย ปรสิต ฟิช หรือเศษซากสัตว์ ตลอดจนสิ่งแปลกปลอมอื่นๆ เข้าไปอยู่ในหอย กระบวนการป้องกันตัวของหอยจะขับสารประเภทแคลเซียมคาร์บอเนต (CaCO₃) ออกมาเคลือบสิ่งแปลกปลอมนี้ไว้เพื่อไม่ให้เกิดการระคายเคือง และจะเกิดขึ้นซ้ำๆ จนสิ่งแปลกปลอมนั้นโดนห่อหุ้มหลายต่อหลายชั้น จนกลายเป็นมุกที่มีความแวววาวและสวยงาม

ในบทอ่านเรื่อง “มุก” ซึ่งบรรยายการเกิดของ “มุก” เราจะเห็น กลวิธีทางการเขียน ที่มีลักษณะของการอธิบายแสดงเหตุ-ผล ได้แก่ การที่เม็ดทรายหรือสิ่งแปลกปลอมเข้าไปอยู่ในหอยเป็นเหตุ ผลก็คือหอยต้องป้องกันตัวมันไม่ให้ระคายเคืองโดยการหลั่งสารมาหุ้มเม็ดทราย เมื่อทำซ้ำๆ ผลก็จะกลายเป็นมุกในที่สุด ใน กลวิธีทางภาษา มีการใช้คำ “เพื่อ” บอกการกระทำที่มาข้างหน้า และหลังคำเพื่อบอกจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้นคือการแก้ไขการระคายเคือง เราอาจกล่าวได้ว่า การบอกเหตุ-ผล ก็เป็นการเรียงลำดับก่อนหลังแบบหนึ่ง

จะเห็นได้ว่าในบทอ่านแบบบรรยายเหตุการณ์หรือวัตถุดิบของผู้เขียน อาจมีความประสงค์จะอธิบายให้ความรู้หรือเล่าเรื่องนั้น ผู้เขียนอาจใช้กลวิธีการเขียนที่เป็นการให้คำนิยาม, การอธิบาย, การเล่าเรื่อง หรือการเปรียบเทียบ ส่วนกลวิธีทางภาษาที่ทำให้ผู้อ่านลำดับเวลาของเหตุการณ์ วัตถุที่มองเห็นก่อนหลังนั้นก็คือการใช้คำเชื่อมที่บอกลำดับก่อนหลัง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของเวลา ทิศทาง หรือเหตุผล นอกจากนี้ ในบทอ่านที่เป็นประเภทบรรยายที่ผู้เขียนมีจุดประสงค์บอกเล่า ให้ความรู้ อธิบายข้อเท็จจริงนั้น เรามักจะไม่ค่อยเห็นการใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 เช่น ฉัน, ผม แทนตัวผู้เขียน แต่ในบทอ่านบรรยายแบบพรรณนา ก็อาจใช้สรรพนาม ฉัน, ผม หรือ เราได้

2. การใช้กลวิธีการเขียนแบบเปรียบเทียบ หรือยกตัวอย่าง หรือการอ้างแหล่งอ้างอิง

ในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เข้าใจยากหรือเป็นนามธรรม หรือในการอธิบายเรื่องที่เป็นนามธรรม ผู้เขียนมักใช้การยกตัวอย่าง ที่เป็นการเปรียบเทียบเรื่องที่ต้องการให้ความเห็นกับวัตถุ หรือสิ่งของที่เป็นรูปธรรมที่เป็นที่รู้จัก เช่น การเปรียบเทียบเรื่องความสำเร็จ กับการขึ้นไปสู่ที่สูงโดยบันไดเลื่อน ในบทอ่านต่อไปนี้

บทอ่านที่ 4

ปรากฏการณ์ชีวิตบนบันไดเลื่อนก็เหมือนกับคนที่ยืนบนบันไดเลื่อน ยืนอยู่เฉยๆ ตัวเองก็เลื่อนขึ้นไปสูงขึ้น บางคนอาจจะนั่งอยู่ที่ใดอยู่ที่สูงขึ้น บางคนนอนอยู่ที่เลื่อนขึ้นไปเหมือนกัน แต่ละคนอาจจะไม่ต้องออกแรงอะไร ตัวเองก็อยู่ในตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ หลายคนจึงนึกว่า ตัวเองเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จ เพราะตัวเองไม่ได้อยู่ในตำแหน่งเดิมหรือต่ำชั้นไปกว่าเดิมเลย การที่เราเลื่อนขึ้นไปเรื่อยๆ นั้นก็เพราะเครื่องจักรกลขับเคลื่อนให้ตัวเราสูงขึ้นไป แต่ตัวเรามีได้ออกแรงเพื่อให้ตัวเองสูงขึ้นไปแต่ประการใด

กลวิธีทางการเขียนในบทอ่านนี้คือ การใช้บันไดเลื่อนที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าช่วยเคลื่อนตัวเราให้ขึ้นสูงโดยไม่ต้องออกแรง มาเปรียบเทียบกับ การได้รับความสำเร็จโดยไม่ต้องใช้ความสามารถ

การใช้ตัวอย่างจากประสบการณ์ในชีวิตจริง ก็เป็นกลวิธีทางการเขียนอีกแบบหนึ่งที่ทำให้ความเห็นของผู้เขียนดูสมจริง เพราะประสบการณ์เป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากบทอ่านต่อไปนี้ ซึ่งแสดงความเห็นว่าการสอนภาษาไทยโดยการเน้นการสอบที่ถามเนื้อเรื่องที่เกิดขึ้นแทนที่จะสอนสาระของเรื่องอ่าน เป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเบื่อ ผู้เขียนใช้ตัวอย่างจากประสบการณ์การสอนของผู้เขียนมาเป็นข้อมูลสนับสนุนความเห็นของตน

บทอ่านที่ 5

ในช่วงโมงวิชาการวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ขณะที่กำลังอภิปรายเรื่องวัฒนธรรมการสร้างและเสพงานวรรณกรรมไทยปัจจุบัน มีลูกศิษย์คนหนึ่งกล่าวขึ้นว่า วิชาภาษาไทยทำให้เขาเกลียดการอ่านหนังสือ นับเป็นคำกล่าวโทษที่ฉกรรจ์ทีเดียว เป็นความจริงที่ว่า การเรียนวรรณคดีในระดับชั้นประถมถึงมัธยม เรียนเพื่อสอบเอาคะแนน แม้กระทั่งหนังสืออ่านนอกเวลาซึ่งถือเป็นโอกาสที่จะปลูกฝังนิสัยรักการอ่านแก่นักเรียน ครูก็ยังเน้นเรื่องคะแนนสอบ ไม่ได้นำหนังสือนั้นๆ มาอภิปรายชี้ชวนให้เห็นสาระและความดีเด่นของหนังสือ ด้วยถือตามอรรถของคำว่า “นอกเวลา” อย่างเถรตรง เมื่อขาดผู้ที่ชี้ชวนชมประคบกับต้องทำข้อสอบที่มีคำถามแต่เนื้อหา ทำนองความจำว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน นักเรียนย่อมเกลียดบรรดาหนังสือที่ถูกกำหนดให้เรียน

3. การใช้กลวิธีตั้งคำถาม

บทอ่านที่ 6 ความสุขจากการทำงาน

ความสุขจากการทำงานที่ทำอยู่อาจจะเป็นการที่ได้มีเพื่อนร่วมงานที่ดี บรรยากาศเฮฮาตลกขำขัน ขำเยิง หรืออาจเพราะว่ามันเป็นงานที่ทำให้เรากลับบ้านไปใช้เวลากับครอบครัวได้เร็วกว่างานอื่น ได้มีเวลาอ่านหนังสือ ฟังเพลง ดูหนัง เย็บปักถักร้อย ดูซีรีส์เกาหลี ดูทีวีดีสามก๊กจนจบสามรอบ นั่นก็คือความสุขในชีวิตมิใช่หรือ

ในบทอ่านนี้ มีการใช้คำถามว่า “นั่นก็คือความสุขในชีวิตมิใช่หรือ” การถามคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบจริงจากผู้อ่านแต่เป็นกลวิธีทางภาษาที่ชี้นำคำตอบ คือ ให้ผู้อ่านเห็นด้วยกับความคิดของผู้เขียน

4. การใช้คำที่แสดงการชักชวน หรือโน้มน้าวให้เห็นตาม

ผู้เขียนอาจใช้กลวิธีทางภาษาในการเลือกใช้คำลงท้าย เช่น ที่เดียว หรือ เป็นแน่ เช่น

ขนมนางเล็ด คำเดิม เห็นจะมาจาก “เรียงเมล็ด” เป็นแน่
 ฉันทามัน (ดอกชา) น่ารักเขียวแหละ

ในบทอ่านประเภทแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นประเภทบทอ่านที่เป็นอัตวิสัยนั้น เราจะสังเกตเห็น
 การใช้สรรพนามทั้ง บุรุษที่ 1 และ 2 มาก การใช้ “เรา” และสรรพนามบุรุษที่ 2 นั้น เพื่อการโน้มน้าวผู้อื่น
 ให้เห็นตาม

5. การใช้คำแสดงจำนวน หรือ ลำดับที่

ในบทอ่านประเภทบอกขั้นตอน หรือการจำแนกกลุ่ม จัดกลุ่มนั้น เรามักจะเห็น กลวิธีทางภาษา
 ในการใช้คำแสดงจำนวน 1, 2, 3 หรือคำบอกลำดับที่หนึ่ง, ที่สอง; แรก, ต่อมา/ต่อไป, สุดท้าย
 ตัวอย่างเช่น

บทอ่านที่ 7

วิธีดีที่ออกซ์ ปริมาณในการบริโภค สำหรับ 1 คน เริ่มจาก

1. ผ่ามะนาวตามแนวนอน ครึ่งลูก ใช้ปลายมีดแกะเมล็ดออก แล้วบีบน้ำมะนาวใส่แก้ว
2. จากนั้น เติมน้ำผึ้ง ในปริมาณ 1 ช้อนชา ลงไป (หรือประมาณ 1/3 ของ 1 ช้อนโต๊ะ)
3. ตักโยเกิร์ต ครึ่งถ้วย (หรือประมาณ 3 ช้อนโต๊ะพูนๆ) ลงไป
4. เทนมโคแท้ 100 % จำนวน 1 ถ้วย ลงไป

5. คนส่วนผสมทั้ง 4 อย่างให้เข้ากันจนเป็นเนื้อเดียวกัน ยกขึ้นดูน้ำผึ้งไม่ติดช้อนแล้ว ควรทาน
 ทันทีไม่ควรตั้งทิ้งไว้ หรือนำไปแช่ตู้เย็น

บทอ่านนี้ใช้คำแสดงจำนวน 1, 2, 3 เพื่อบอกลำดับการกระทำที่เป็นขั้นตอนซึ่งช่วยให้มีการ
 ปฏิบัติตามได้ง่ายไม่สับสน

6. การเลือกใช้คำเพื่อแสดงความรู้สึก

เช่น การใช้คำแสดงภาพพจน์ การใช้คำซ้ำ กลวิธีทางภาษาเช่นนี้มักจะพบในบทอ่านประเภท
 บรรยายที่เป็นการพรรณนา ซึ่งผู้เขียนต้องการบรรยายอย่างให้ความรู้สึกหรือให้เห็นภาพเคลื่อนไหวหรือ
 สีสัน ตัวอย่างเช่น

- ฉันแปลกใจเมื่อเข้ามาเผชิญหน้ากับผู้มีรูปร่างอ้วนแอ่นแบบบาง
- ...มีความคิดดีในการแต่งกายทำให้ดูงามหยดย้อยแสนหรูหรา
- เสียงฟ้าร้องครืนๆ ดังสนั่นมาแต่ไกล